

Tobaksinformation till patienter — en kartläggning av sjukvårdspersonalens synpunkter

Annelis Jönsson

Det påtalas ofta, att sjukvårdspersonalen har en viktig roll i upplysningen om tobakens skadeverkningar, men vad tycker personalen om denna nya uppgift? I denna artikel redovisas resultat från ett projekt i Trelleborgs sjukvårdsdistrikt, där dessa frågor behandlats. Personalen var positiv till att besvara patienternas frågor om rökning eller att ge information om vart de kan vända sig för att få upplysning. Man ansåg, att det inte fanns tid för att ge en generell tobaksinformation till patienterna. Personalen inom primärvården vid barnmottagningen, BB-avdelningen av kvinnokliniken ansåg, att upplysning om rökningens skadeverkningar var väsentlig och genomförbar.

Annelis Jönsson har arbetat med friskvårdsprojekt inom Malmöhus Läns Landsting och tjänstgör vid Lärarhögskolan i Malmö.

Hur ser sjukvårdspersonalen inom den slutna och öppna vården på att ta upp frågan om rökningens skadeverkningar med patienterna? Vilka patienter kan enligt sjukvårdspersonalen tänkas vara mottagliga för information om rökningens skadeverkningar? Finns det situationer och informationsformer som man från personalhåll vill rekommendera i detta sammanhang? Detta var några av de frågor som aktualiserades bland sjukvårdspersonalen vid Trelleborgs sjukvårdsdistrikt.

Genomförandet av projektet — Tobaksinformation till patienter — har skett i samarbete med Trelleborgs sjukvårdsdistrikt och Malmöhus läns landsting. Personalens synpunkter om tobaksinformation till patienterna insamlades vid avdelningsträffar

som anordnades inom Trelleborgs sjukvårdsdistrikt under januari—mars 1979. Sammanlagt har 18 avdelningsträffar genomförts inom såväl den öppna som slutna vården. Uppslutningen till avdelningsträffarna har varit mycket god på de flesta avdelningar och mottagningar.

Sjukvårdspersonalens svar på frågan om man skall informera patienter om rökning även då det inte är ett direkt led i behandlingen av patientens sjukdom, varierande främst med avseende på vilken avdelning eller mottagning som personalen arbetade på. Personalens egna rökvanor hade också betydelse för hur man spontant ställde sig till frågan om tobaksinformation till patienter.

Barnmottagningarna, BB, kvinnoklinikerna

Att generellt ta upp frågan om rökningens skadeverkningar med patienterna, ansåg personalen vid framför allt barnmottagningen, BB-avdelningen och kvinnokliniken vara riktigt, väsentligt och genomförbart. Även distriktsbarnmorskorna och distrikts-sköterskorna var i de flesta fall positiva till tanken på tobaksinformation som var riktad till patienterna.

I många fall praktiseras redan en informations-spridning om rökning till patienterna. Tobaksinformation har framför allt utgått till blivande mammor och mammor som ammar.

Många underströk att tobaksinformationen till patienterna borde kombineras med kost- och motionsrådgivning. Tobaksfrågan kommer på så sätt in i ett naturligt sammanhang och rökarna känner sig inte så utpekade, menade man.

Långtidssjukvården

Personalen inom långtidssjukvården var enig om att

Personalen saknade ofta tid för att informera patienterna.

långvården inte är ett lämpligt forum för att ta upp frågan om rökning med patienterna. Patienternas medelålder inom långtidssjukvården ligger omkring 80 år. Cigarretterna är för många den enda stimulans och sysselsättning de har kvar.

Akutsjukvården

Personalen inom akutsjukvården ställde sig också tveksam till en generell tobaksinformation till patienterna. Man ansåg främst att man saknade tid för att informera patienterna. "Det finns så många andra viktiga ting som vi borde informera och prata med patienterna om, men som vi inte hinner med idag pga tidsbrist," var ett vanligt argument inom akutsjukvården.

Många menade också att när man är sjuk ska man inte belastas ytterligare. Att vara sjuk och inlagd på sjukhus innebär, bortsett från de sociala och psykiska problemen som ofta uppstår vid sjukdom, en stor omställning för patienten med många restriktioner.

En sjuksköterska uttryckte sin tveksamhet så här:

"Vi försöker bygga upp en fin kontakt mellan patienter och personal. Det är viktigt att patienterna trivs med oss här, känner trygghet osv. Denna viktiga kontakt vill vi inte riskera med att lägga oss i patienternas rökvanor."

Att röka – vars och ens ensak

Tveksamheten mot tobaksinformation till patienter var störst hos rökarna på alla avdelningar och mottagningar. Argument som att "det är vars och ens ensak om han eller hon vill röka, det ska inte vi lägga oss i," var ofta förekommande. Rökning upp-

Tveksamheten mot tobaksinformation till patienter var störst hos rökarna på alla avdelningar och mottagningar.

levs av många som något mycket personligt och känsligt att beröra. Personalen återkom ofta till orden "det är en privatsak om man vill röka". Om patienterna själva frågar något om rökningens skadeverkningar kunde merparten av personalen tänka sig att informera. Man var generellt mycket rädd för att patienterna skulle uppleva tobaksinformationen som ett intrång och ett tvång och som en följd av det reagera negativt gentemot personalen.

Att vara rökare och samtidigt informera patienter om rökningens skadeverkningar, ansåg merparten av sjukvårdspersonalen vara direkt olämpligt. Inom primärvården bör läkaren vid mottagningen eller distriktssköterskan vid tex hembesök ta upp frågan om rökning. Inom akut- och långtidssjukvården däremot är personalen som har den dagliga kontakten med patienterna bäst lämpade att informera om rökning. I det dagliga arbetet med patienterna kan man på ett naturligt och otvunget sätt aktualisera rökfrågan.

Personalens egen rökmedvetenhet

För att skapa en röknegativ sjukvård bör man starta med personalen. Flertalet avdelningar och mottagningar inom Trelleborgs sjukvårdsdistrikt domineras på personalsidan av rökare. Kunskaperna bland sjukvårdspersonalen om rökningens skadeverkningar var i många fall ytliga och rökmedvetenheten var låg.

Att direkt delta i informationsarbetet var många tveksamma till av skilda skäl. Personalen var dock mer positiv till att på ett mer indirekt sätt informera om rökning genom att tex upplysa patienterna om var de kan vända sig för att få tobaksinformation, lämna ut en folder med nödvändiga upplysningar e dyl. Patienten kan då själv bestämma om han eller hon vill få information om rökning och samtidigt markerar man sjukvårdens syn på rökning.

REFERENS

- Jönsson, A.: Trelleborg – tobaksinformation till patienter. Malmöhus läns landsting, Maj 1979 (23 sid).
Jönsson, A.: Ystadmodellen. Malmöhus läns landsting, hälsoupplysningsenheten, 1978 (43 sid.).